

School voor Spiritualiteit

Studiegids 2011-2013/14

Het Titus Brandsma Instituut

Het Titus Brandsma Instituut is een onderzoeksinstituut voor de studie van spiritualiteit en mystiek, in 1968 opgericht door de Katholieke (nu: Radboud) Universiteit Nijmegen en de Orde van de Karmelieten. De opgedane inzichten van dit onderzoek worden verspreid middels vele publicaties, de tijdschriften *Speling* en *Studies in Spirituality*, en onderwijs in de spiritualiteit aan de universiteiten van Rome, Johannesburg en Bloemfontein. Daarnaast organiseert het instituut regelmatig cursussen, studieweken en andere vormen van inoefening.

Inhoud

School voor Spiritualiteit	4
Leerdoelen	4
Leerroutes	4
Basisprogramma	5
Verdiepingsprogramma	5
Facultatieve studieonderdelen	6
Toelatingseisen	6
Opbouw, duur en zwaarte van de opleiding	7
Plaats en data	7
Bibliotheek	7
Kosten	7
Procedure voor toelating	7
Procedure voor voortgang tijdens de opleiding	8
Toehoorders	8
Studieprogramma	9
Medewerkers	19

Sinds 2005 biedt het Titus Brandsma Instituut in haar School voor Spiritualiteit opleidingen aan op het terrein van spiritualiteit en geestelijke begeleiding. Deze opleidingen worden vanaf september 2011 geïntegreerd in één nieuwe opleiding met drie leerroutes: ‘Geestelijke begeleiding’, ‘Spiritualiteit en Pastoraat’ en ‘Spiritualiteit van het Religieus Leven’.

Deze studiegids geeft nadere informatie over de opzet en de inhoud van de opleiding. Met vragen over de studie kunt u zich richten tot de studiesecretaris van de opleiding:

Mw. Drs. W. Litjens
Titus Brandsma Instituut
Erasmusplein 1
6525 HT Nijmegen
Tel.: (024) 361 21 62
E-mail: wendy.litjens@titusbrandsmainstituut.nl

School voor Spiritualiteit

Onze samenleving heeft meer dan ooit behoefte aan spiritueel geïnspireerde mensen, die als gids kunnen fungeren in de geestelijke weg die mensen gaan. De School voor Spiritualiteit biedt leerroutes aan waarin studenten leren de geestelijke weg bij henzelf en anderen te herkennen en er taal voor te vinden. Op grond van een vertrouwdheid met spirituele ervaringsprocessen en de onvoorspelbaarheid van de geestelijke weg, zal de student aan het eind van de studie in staat zijn anderen te assisteren in het lezen van en het zich toevertrouwen aan de eigen geestelijke weg.

Leerdoelen

De School voor Spiritualiteit kent drie leerdoelen:

- (1) Mystagogisch leren denken en kijken
- (2) Implementatie van dit denken in een bepaalde (beroeps)setting
- (3) Persoonlijke implementatie en expertise

De basis van de opleiding wordt gevormd door de eerste twee leerdoelen. In het verdieppingsprogramma kunnen persoonlijke leerdoelen uitgewerkt worden en is er aandacht voor professionalisering binnen de eigen (beroeps)context.

Leerroutes

De opleiding kent drie leerroutes, namelijk ‘Geestelijke Begeleiding’, ‘Spiritualiteit en Pastoraat’ en ‘Spiritualiteit van het Religieus Leven’.

In de leerroute ‘Geestelijke Begeleiding’ leert u anderen te begeleiden in hun zoektocht naar de uiteindelijke werkelijkheid die de zin vormt van hun bestaan.

De leerroute ‘Spiritualiteit en Pastoraat’ is specifiek gericht op het pastorale veld. U leert uw eigen pastorale werk meer vorm te geven vanuit spiritualiteit en het inzicht in de geestelijke weg van mensen.

De leerroute ‘Spiritualiteit van het Religieus Leven’ tot slot daagt u als religieus uit om zicht te krijgen op de eigen roeping en deze te verdiepen. Indien u met religieuzen werkt, leert u meer zicht te krijgen op de spiritualiteit van religieuze instituten.

In basisopzet is iedere leerroute hetzelfde; het perspectief is steeds het mystagogisch leren kijken en denken en zo mensen in hun spirituele weg te begeleiden. Iedere student zal vanuit een eigen, unieke context vorm geven aan de studie. Het leerproces van de student wordt, binnen de mogelijkheden van het gevolgde programma, toegesneden op de persoonlijke behoefte en het eigen werkveld. Het is daarom ook mogelijk de opleiding te volgen zonder specifieke leerroute, of om (in het verdiepingsprogramma) een individuele leerroute te ontwikkelen.

Basisprogramma

Theoretische kennis enerzijds en praktische vaardigheden anderzijds vormen de evenwichtige fundamenten van waaruit de opleiding wordt opgebouwd.

In de colleges Mystieke Tekstlezing komen een aantal ‘ervaringsdeskundigen’ van de bewustwordingsprocessen van de geestelijke weg uit verschillende periodes en spirituele tradities aan het woord. Hun beschrijvingen en reflecties reiken denkmogelijkheden en taal aan die vragen om een creatieve vertaling naar hedendaagse bewustwordingsprocessen.

In de colleges Thematiek worden in een logische volgorde verschillende aspecten verkend van de weg van bewustwording van de innerlijke werkelijkheid, de logica daarvan en de inbedding in levende spirituele tradities.

Als voorbereiding op het thematiekcollege reflecteren de studenten over het materiaal op een digitaal forum aan de hand van specifieke vragen.

Elke collegereeks wordt afgesloten met een eindopdracht (werkstuk).

In het practicum wordt in een groep van ongeveer 12 studenten met behulp van verschillende werkvormen het bewustwordingsproces van de geestelijke weg verkend en ingeoeft.

Gedurende het eerste jaar ligt de nadruk op de persoonlijke geestelijke weg; zowel de bewustwording hiervan als het vinden van taal om er uitdrukking aan te geven. Het tweede jaar richt zich op het verhelderen en ontwikkelen van spirituele processen bij anderen. Het persoonlijk leerproces in samenwerking met een groep staat centraal om ieder de mogelijkheid te bieden een eigen bekwaamheid te verwerven of uit te bouwen naar de praktijk.

Het basisprogramma wordt na twee jaar afgesloten met een certificaat.

Verdiepingsprogramma

In het verdiepingsprogramma wordt het leerproces optimaal toegesneden op de persoonlijke behoefte en het eigen werkveld. Naast het basisprogramma ontvangt de student individuele leerbegeleiding en supervisie, volgt een stage en schrijft een scriptie. Het is alleen mogelijk het verdiepingsprogramma in combinatie met het basisprogramma te volgen.

In de leerbegeleidingsgesprekken worden op systematische wijze verschillende aspecten van de persoonlijke ervaringsweg verkend. Doel hierbij is het op gang brengen van een bewustwordingsproces van de eigen geestelijke weg als instrument voor de begeleiding van anderen.

In de supervisie wordt de mogelijkheid geboden om te reflecteren op de implementatie in een concrete context en de groeiende expertise op een kritische wijze te bevorderen.

De stage is de ruimte om op zelfstandige wijze vorm te geven aan de begeleiding van bewustwordingsprocessen in een concrete context. Dit gebeurt bij voorkeur binnen de context van de persoonlijke praktijk of in andere (beoogde) werkvormen of contexten die de persoonlijke expertise bevorderen.

De scriptie of het eindwerkstuk biedt de gelegenheid om te reflecteren op de eigen praktijk of werkveld aan de hand van het ervaringsmateriaal enerzijds en de theoretische inzichten verworven in de opleiding en verkregen uit literatuur anderzijds.

Het basis- en verdiepingsprogramma wordt na twee of drie jaar afgesloten met een diploma.

Facultatieve studieonderdelen

Naast bovengenoemde onderdelen van de studie zijn er nog twee studieonderdelen die facultatief en tegen meerprijs te volgen zijn.

(1) Verdiepingsweek. Aan het begin van het tweede jaar wordt gedurende enkele dagen in een stille en contemplatieve omgeving een mystieke tekst gelezen en besproken die als blauwdruk geldt voor de geestelijke weg. Het is een verdichtingsmoment van de opleiding die de gelegenheid biedt voor overzicht en integratie in gesprek met medestudenten. Bibliodrama of een andere praktische werkvorm biedt de gelegenheid de eigen ervaring te integreren

(2) Expertisebijeenkomsten. Als vorm van voortgezette vorming worden er tweemaal per jaar expertisebijeenkomsten georganiseerd rond een bepaald thema. Een expert op het betreffende vakgebied zal in een voordracht het terrein blootleggen. Daarna is er in intervisiebijeenkomsten de gelegenheid om de geboden inzichten te toetsen op hun mogelijkheden voor de eigen mystagogische praktijk.

De expertisebijeenkomsten staan open voor studenten en oud-studenten.

Toelatingseisen

Voor het basisprogramma verwachten wij van een student dat deze

- in staat is theoretische teksten te lezen en te verwerken
- digitaal aangeboden lesstof en daarbij behorende huiswerkopdrachten via de computer kan uitvoeren
- bereid is eigen ervaringen in te brengen en daarover te reflecteren
- in staat is te reflecteren op de implementatie van spiritualiteit in de eigen (werk)omgeving

Voor het verdiepingsprogramma verwachten wij dat de student, naast bovengenoemde vaardigheden,

- een afgeronde HBO- of academische opleiding heeft
- in staat is anderstalige (m.n. Engelstalige) literatuur te lezen
- werkgerelateerde ervaringen heeft of zich daar concreet op voorbereidt

Opbouw, duur en zwaarte van de opleiding

Het basisprogramma duurt twee jaar. Voorafgaand aan de opleiding is er een kennismakingsbijeenkomst. Ieder jaar bestaat uit vier blokken van elk zes bijeenkomsten, waarop er 's morgens en 's middags les is. De overige studietijd verricht men thuis. De studiebelasting bedraagt gemiddeld 16-18 uur per week.

Het verdiepingsprogramma duurt, in combinatie met het basisprogramma, twee tot drie jaar. Naast het basisprogramma ontvangt de student in de eerste twee jaar leerbegeleiding en supervisie. De stage en scriptie kunnen, afhankelijk van de studieruimte van de student, in het tweede of derde jaar gevolgd respectievelijk geschreven worden. Indien de studie in twee jaar gevolgd wordt, schatten we de totale studiebelasting op gemiddeld 24-26 uur per week. Indien de studie in drie jaar wordt gevolgd, is de studiebelasting voor de eerste twee jaar gemiddeld 20 uur per week en voor het derde jaar gemiddeld 12 uur per week.

Plaats en data

De opleidingsdagen zijn op de woensdag (10.00-16.00 uur) in de periode september tot juni. In totaal zijn er 24 opleidingsdagen per jaar, verdeeld in vier blokken van elk zes bijeenkomsten. In de ochtend worden de colleges gegeven, 's middags is er practicum.

Het rooster vindt u op onze website:

www.titusbrandsmainstituut.nl/svs/2011-2013/SvS_index.html

De locatie is het Titus Brandsma Memorial, Stijn Buysstraat 11, Nijmegen.

Bibliotheek

In de universiteitsbibliotheek van de Radboud Universiteit Nijmegen bevindt zich de voormalige bibliotheek van het Titus Brandsma Instituut. Deze bibliotheek omvat een omvangrijke collectie literatuur op het terrein van de spiritualiteit en is voor iedereen toegankelijk. Studenten van de School voor Spiritualiteit kunnen op verzoek een bibliotheekpasje krijgen waarmee zij boeken kunnen lenen.

Kosten

De kosten voor het basisprogramma zijn in totaal € 4.500,00 voor religieuzen en degenen die in een religieuze orde of congregatie werkzaam zijn.

Voor alle andere deelnemers kost het basisprogramma in totaal € 8.500,00.

De kosten voor het verdiepingsprogramma zijn voor alle studenten hetzelfde en bedragen € 3.300,00.

Procedure voor toelating

Indien u zich wilt inschrijven voor deze opleiding, kunt u het aanmeldingsformulier invullen en vóór 1 juni 2011 naar ons opsturen. U ontvangt van ons een bevestiging van uw aanmelding. Na sluiting van de inschrijftermijn zullen wij de in aanmerking komende kandidaten uitnodigen voor een intakegesprek. De intakegesprekken vinden zoveel mogelijk

plaats in juni. Na het gesprek brengen wij schriftelijk een bindend advies uit over uw deelname aan de opleiding.

Procedure voor voortgang tijdens de opleiding

Ieder halfjaar vindt er een evaluatie plaats, waarin gekeken wordt naar de voortgang van de studie en eventuele aandachts- of knelpunten daarin. Aan het eind van het eerste studiejaar wordt de evaluatie gekoppeld aan een bindend studieadvies, betreffende de mogelijkheid tot voortzetting van de opleiding.

De studiesecretaresse verzamelt de studieresultaten van alle studenten en houdt deze bij. Tevens houdt zij bij welke tentamens studenten al afgerond hebben en welke nog 'open' staan. Eens per jaar ontvangen alle studenten een overzicht van hun studieresultaten.

Toehoorders

U kunt de colleges ook als toehoorder volgen. Met het aanmeldingsformulier voor toehoorders, dat u via onze website kunt downloaden, schrijft u zich per blok in voor het ochtendprogramma. Als toehoorder heeft u toegang tot het forum en mag u tentamens afleggen. U kunt geen toehoorder zijn bij de practica.

Toehoorderschap kost € 360,00 per blok.

Studieprogramma

Kennismakingsdag

Datum: 7 september 2011

Op deze dag maakt u kennis met uw studiegenoten, de coördinatoren en de begeleiders van het practicum.

Het mystagogisch leerproces vormt de rode draad door alle onderdelen van de opleiding heen.

We staan hier dan ook uitvoerig bij stil. Gekeken wordt naar de opbouw van de studie en hoe het mystagogisch leerproces de verschillende onderdelen van de opleiding op logische wijze met elkaar verbindt.

's Middags wordt de groep gesplitst en maakt u nader kennis met de begeleiders en medestudenten van uw eigen practicumgroep.

Blok 1: Verkenning van het veld

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Zicht krijgen op de historische situering van mystieke teksten en de mystieke omvorming die daarin wordt verwoord. Vertrouwd raken met belangrijke spirituele paradigma's en hun historische situering.

Inhoud: De Gesprekken van Cassianus zijn geloofsgesprekken, waarin het doel van de geestelijke reis wordt verwoord. In dit blok lezen we de *Collationes* (gesprekken) van Cassianus, om kennis te maken met een van de vroegste vormen van christelijke spiritualiteit: de woestijnmonniken en monialen.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Inleiding in de spiritualiteit

Doelstelling: Kennis en inzicht verwerven over de grondstructuur van het verschijnsel spiritualiteit.

Inhoud: De belangrijke paradigma's van het geestelijke leven inclusief de grondvormen van spiritualiteit en grondwoorden waarin spiritualiteit ter sprake komt, worden gepresenteerd en toegelicht. Achtergronden worden uitgediept. Daartoe komen thema's aan de orde als de veelvormigheid van het fenomeen, verschillende benamingen voor het verschijnsel spiritualiteit en definiëring van het veld 'spiritualiteit'. De inleiding biedt een referentiekader om het verschijnsel van de spiritualiteit historisch te kunnen situeren en stimuleert de reflectie op de eigen beleving.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Sporen van spiritualiteit leren ontdekken en interpreteren

Doelstelling: Verwerven van theoretische kennis en praktische vaardigheden rondom het interviewen over geleefde spiritualiteit. Studenten leren omgaan met onduidelijkheden en het optreden van emoties. Zij leren om op voorhand het effect van een eigen interventie in te schatten. Leren om iemands spiritualiteit op het spoor te komen, waardoor deze (meer) bewust wordt van haar of zijn spiritualiteit.

Inhoud: Beschikken over goede gespreksvaardigheden vormt een vertrekpunt, van waaruit nader gekeken wordt naar hoe iemand woorden vindt voor zijn spiritualiteit en hoe daarbij behulpzaam te zijn. De functies van blokkades, ontkenning, verdringing en hoe daarmee om te gaan. Hoe kunnen woorden of beelden zo gebruikt worden dat de persoon zich meer bewust wordt van zijn betrokkenheid op God?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 2: Het gaan van de weg

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Het verwerven van leesvaardigheid met betrekking tot mystieke teksten. Vertrouwd raken met belangrijke spirituele paradigma's en hun historische situering.

Inhoud: Augustinus biedt een van de grootste spirituele paradigma's van de geestelijke weg in het westen. In zijn Belijdenissen vertelt hij hoe hij gaandeweg ontdekte dat niet God in hem, maar hij in God leefde. De Gezochte leidt het zoeken naar God.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: De geestelijke weg

Doelstelling: Het verwerven van kennis en inzicht met betrekking tot het fenomeen van de geestelijke weg. De bewustwording en verwoording van de eigen geestelijke weg in het leven van concrete personen. De vaardigheid ervaringen op de geestelijke weg en verwoordingen daarvan te analyseren en evalueren. De vaardigheid inzicht te verwerven in de dialogische verwevenheid van de geestelijke weg met de historische en maatschappelijke of kerkelijke contexten.

Inhoud: Een definiëring van het veld van de geestelijke weg, begeleiding daarbij en de relatie met onderscheiding der geesten; het verhelderen van de (uitgangs)situatie; vormen van interventie en hun functie; de betekenis van de evaluatie; de ambiguïteiten in het spiritueel omvormingsproces en de rol van de kwetsbare persoonlijkheid.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: De geestelijke autobiografie

Doelstelling: Inzicht verwerven in verschillende lagen van de eigen levensloop en het signaleren van ontwikkelingen binnen een concrete context. Leren de eigen ontwikkelingen te beschrijven en te communiceren. Leren luisteren en positief reageren op het verhaal van de ander. Taalgevoeligheid vergroten. Ontdekken dat het schrijven van een (geestelijke) autobiografie inherent gericht is op de vraag: wat is wezenlijk? Leren dat deze methode een waardevolle bijdrage kan leveren aan vormen van mystagogische begeleiding.

Inhoud: Zelf schrijven van autobiografische teksten. Deze worden onderling uitgewisseld. Met enkele richtvragen wordt hierop gereflecteerd. Door hier uitzuiverend naar te kijken, ontstaat bewustwording van het leven van iedere mens als een geestelijke weg.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 3: In gesprek met de context

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Leren lezen van mystieke teksten. Vertrouwd raken met de dynamiek van het mystieke proces.

Inhoud: De geschriften van Simone Weil geven bij uitstek inzicht in het mystieke omvormingsproces in gesprek met de context. Door gedeeltes van haar teksten te lezen, maken we stap voor stap kennis met het erin verwoorde mystieke proces.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Spiritualiteit in maatschappelijke contexten

Doelstelling: De (soms verborgen) plaatsen van spiritualiteit in de verschillende velden van het maatschappelijk leven leren kennen en ontdekken.

Inhoud: In de moderne samenleving lijkt de spiritualiteit geen vanzelfsprekende vaste plaats meer te kunnen claimen. Toch lijken mensen in verschillende professionele en maatschappelijke contexten steeds opnieuw de nood aan spiritualiteit uit te spreken. Meer nog lijken verschillende maatschappelijke activiteiten op een onverwachte manier gedragen te worden door een geestelijk gehalte. In deze cursus wordt het maatschappelijke leven bekeken vanuit het gezichtspunt van dit geestelijke gehalte en wordt gezocht naar een instrumentarium om de impliciete spirituele inhoud te expliciteren en te verdiepen. Aldus komt een variëteit van spirituele levensvormen aan het licht die tegen de achtergrond van de traditie geplaatst kan worden. Zo kan een spirituele zienswijze op het maatschappelijk leven ontwikkeld worden: beroepsleven, arbeid, onderwijs, politiek, kunst.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Context als mystagoog

Doelstelling: De ervaren betekenis van de maatschappelijke of kerkelijke contexten op het geestelijk leven is wisselend. Het ontstaan van zicht op wat daarvoor belemmerende en werkende factoren zijn.

Inhoud: Door autobiografisch schrijven, reflectie daarop en het nagaan van de invloed van een aantal verschillende factoren op het ervaren van de context, komen bevorderende en belemmerende factoren aan het licht. Uitwisseling van de verhalen maakt duidelijk dat de persoonlijke levensloop en constitutie daarin doorspelen. De bewustwording van de dialogische verwevenheid van het geestelijk leven met de context voltrekt zich als een geestelijke weg, waarvoor veelal nauwelijks of geen taal bestaat. Reflectie op de mogelijkheden om de mystagogische werking van maatschappelijke contexten binnen verschillende vormen van begeleiding te gebruiken. Waar brengt het externe je in contact met je interne gerichtheid op God, en waar wordt die belemmerd? Wat zijn daaruit conclusies voor mystagogie?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 4: In gesprek met de Schrift

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Het verwerven van leesvaardigheid met betrekking tot mystieke teksten. Vertrouwd raken met de belangrijkste spirituele paradigma's en hun historische situering. Het mystieke omvormingsproces leren verstaan.

Inhoud: Het Testament van Franciscus laat ons zien hoe deze 'arme van Christus' het christendom doorleefde in een tijd van grote veranderingen. Daarnaast worden andere paradigma's gepresenteerd.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Schriftlezing als mystagogische bewustwording

Doelstelling: Het verwerven van kennis en inzicht m.b.t. de spirituele hermeneutiek, zoals die ontwikkeld is op basis van de *lectio divina* en de *pardes*-formule, in gesprek met hedendaagse hermeneutieken. De lezing en overweging van de Schrift kunnen zien in de relatie tot het eigen leven.

Inhoud: De leespraxis in de verschillende spirituele tradities (boeddhisme, islam, jodendom, christendom); de grondstructuur van het spirituele leesproces (*pardes* en *lectio divina*); de hoofdfasen van *lectio divina* (voorverstaan-lezen-doorwerking); de fasen van het eigenlijk leesproces (*lectio-meditatio-oratio-contemplatio*). Aan de hand van de *lectio divina* wordt de mystagogie van de Schriftlezing uitgediept.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: De Schrift als mystagoog

Doelstelling: Door Schriftlezing kan de bewustwording van de werking van Gods Woord in het eigen leven doorbreken of intensiever worden. De confrontatie met Gods Woord kan soms onzekerheid, angst en weerstanden oproepen. Welke andere vormen van confrontatie met het spreken van God zijn er? Zicht krijgen op wat de rol van de mystagoog daarbij kan zijn.

Inhoud: Onderzoeken en analyseren waar ik zelf sta in relatie met Gods Woord, kan de bewustwording van de eigen geestelijke weg op gang brengen. Ook uitwisseling en analyses van het confrontatieproces dat anderen doorlopen kunnen er toe bijdragen meer zicht te krijgen op wat een tekst uit de Schrift iemand doet en waarom (of waarom niet).

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 5: Het gesprek met God

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Zicht krijgen op de historische situering en de mystieke diepte van teksten. Vertrouwd raken met de talige articulering van het mystieke proces.

Inhoud: In dit blok lezen we fragmenten van de mysticus Jan van Ruusbroec. Ruusbroec kan gelden als de grondlegger van de mystieke traditie uit de Nederlanden, maar zijn invloed heeft zich in heel Europa doen gelden. In zijn teksten reflecteert hij op het mysterie van de mens en de gelaagdheid van het bewustwordingsproces van het godmenschelijk betrekking gebeuren.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Het omvormingsproces

Doelstelling: Zicht krijgen op de gelaagdheid en de procesmatigheid van het godmenschelijk betrekking gebeuren. In gesproken of geschreven teksten de articulering van de mystieke omvorming leren onderscheiden als een gelaagd proces.

Inhoud: Lezen van geselecteerde teksten en deze analyseren op de veelvormige gelaagdheid ervan. In de geschiedenis van de geestelijke lezing las men mystieke teksten op verschillende niveaus. Naast een letterlijke lezing kende men een geestelijke lezing. Kenmerkend voor een geestelijke lezing is dat de feitelijke lezer zich steeds op de een of andere manier inlaat met de tekst. Steeds weer wordt de vraag gesteld naar wat de tekst mij te zeggen heeft. De zeggingskracht van deze teksten op verschillende niveaus is van belang voor het proces van mystagogische begeleiding. De mystagoog moet in staat zijn zo met de gelaagdheid in de betekenissen van de tekst om te gaan, dat deze is afgestemd op de concrete situatie van de begeleide persoon of groep. Bekijken onder welke randvoorwaarden deze teksten adequaat gebruikt kunnen worden voor het omvormingsproces van mensen in begeleiding. De ambigüiteiten in het spiritueel omvormingsproces en de rol van de kwetsbare persoonlijkheid analyseren.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Structuur van de begeleiding: de begeleider

Doelstelling: Ontdekken welke rol van mystagogie bij jou past, die aanleren en verdiepen, en het inbouwen van reflectie op die rol.

Inhoud: De mystagoog heeft als taak de begeleide de hoofdrol te laten spelen, en wel in zijn of haar gesprek met God. Door voorbeelden te bekijken, door rollenspellen, en door eigen begeleidingsgesprekken of vormen van mystagogie in te brengen, ontdekken wat voor jou geschikte vaardigheden en attitudes zijn. Samen reflecteren op vormen van mystagogie en alternatieven verzinnen en spelen.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 6: Onderscheiding der geesten

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Vertrouwd raken met de belangrijkste spirituele paradigma's en hun historische situering. Het leren onderscheiden van de dynamiek van het mystieke proces.

Inhoud: Het mystieke proces wordt inzichtelijk in verhalen en beelden, maar hoe krijg je oog en oor voor het innerlijke proces dat in de vormgeving oplicht en tegelijkertijd erdoor verhuuld wordt? In dit blok staan de verhalen van de profeet Elia centraal en verbeelding daarvan in 'moderne' kunst.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Onderscheiding der geesten

Doelstelling: Zicht krijgen op wat onderscheiding der geesten is, wat cruciale vragen en referentiepunten zijn, en wat van belang is om een proces van onderscheiding der geesten te voltrekken.

Inhoud: Onderscheiding der geesten beschouwen we als het innerlijk kompas van de spirituele reis. Dat geeft aanknopingspunten om uit de levenswandel van mensen af te leiden hoe zij met vallen en opstaan hebben geleerd om hun innerlijk kompas te lezen. De verschillende kanten van begeleiding en onderscheiding belichten.

Werkvorm: responsicollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Omvormingsproces: onderscheiding

Doelstelling: Leren om in de ontwikkeling van een mystagogisch proces de wezenlijke rode draad van het omvormingsproces te volgen en sturen.

Inhoud: Samen worden (ingebrachte) voorbeelden bekeken om een model van registratie van én reflectie op het begeleidingsproces te leren gebruiken en eigen te maken. Daardoor komt het feitelijke proces van onderscheiding in de mystagogie beter in beeld. Het zicht op dit proces wordt verhelderd en de mogelijkheden om het proces aan te scherpen worden besproken en/of uitgetoet. Het oog wordt gescherpt om de (blokkades voor de) werking van God in het alledaagse leven te zien en bewust te laten worden. De vraag durven stellen: wat is een optimale strategie van bewustwording en ontwikkeling?

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 7: In gesprek met tradities

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Vertrouwd raken met belangrijke spirituele tradities en hun historische situering. Het leren onderscheiden van de dynamiek van het mystieke proces.

Inhoud: In dit blok staan mystieke schrijvers uit de Protestantse traditie centraal. Welke spanningsvelden komen hier aan het licht en hoe wordt het mystieke omvormingsproces door hen gearticuleerd?

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Vorming en toe-eigening

Doelstelling: Leren onderkennen dát en hÓe de verschillende scholen en tradities van spiritualiteit een structuur aanbieden om spirituele waarden en codes in te oefenen, voor de (om)vorming van het individu.

Inhoud: Het bekijken van verschillende structuren en culturele vormgevingen vanuit het oogpunt van de beoogde of impliciete omvorming. Inoefeningen en toe-eigeningsprocessen worden op wezenlijke aspecten uitgediept en bereflecteerd. Welke rol spelen devoties en bedevaarten, architectuur en kunst?

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Spirituele omvorming in de praktijk

Doelstelling: Leren hoe vormen van mystagogie doorwerken naar de grotere context: de inrichting en de opbouw van de samenleving of de werkomgeving, het kerkelijke of religieuze leven, de persoonlijke leefomgeving.

Inhoud: In onderling gesprek routes uitstippelen om de lijn van de mystagogische begeleiding en ondersteuning door te trekken naar het leven van alledag. Vormen van training die passen bij de persoon worden geïnventariseerd en beoordeeld op hun voor- en nadelen. Samen formuleren we criteria waarmee we de werkzaamheid van een bepaalde methode voor een concrete persoon of in een concrete context kunnen inschatten.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Blok 8: De ruimte van de gemeenschap

Mystieke tekstlezing

Doelstelling: Zicht krijgen op de historische situering en de mystieke diepte van teksten. Het leren onderscheiden van de talige articulering van het mystieke proces.

Inhoud: Jan van het Kruis kan gezien worden als een trainer/supervisor voor mensen die in de huidige tijd hun geestelijke reis willen vormgeven. We lezen zijn gedichten om de mystieke beweging ervan te verstaan.

Werkvorm: leescollege

Tijd: 10.00 – 11.00 uur.

Thematiek: Gemeenschap en gesprek

Doelstelling: Leren zien dat aanwezigheid bij en gesprekken met anderen een wezenlijk onderdeel zijn van iemands geestelijke weg.

Inhoud: Contact met anderen en de ruimte waarin je bent, maken een spirituele oriëntatie mogelijk én dragen bij aan de verdieping ervan. Ze vormen – onder de juiste condities – een goede toetssteen voor die ontwikkeling. De proef omtrent de oprechtheid of waarde van een spirituele ontwikkeling ligt uiteindelijk in het handelen.

De leiding van de Geest binnen de gemeenschap wordt mystagogisch uitgediept bij paradigma's van *collatio* (de *collatio* bij Cassianus; het kapittel in de Karmelregel; de ervaringsuitwisseling bij de Zusters van Liefde; *revision de vie*), vormen van overleg en organisatie; gemeenschap en alleenzijn, gehoorzaamheidsvormen. De ruimte van dialoog en spiritueel leiderschap wordt verkend.

Werkvorm: responsiecollege

Tijd: 11.15 – 12.30 uur.

Practicum: Gemeenschap als mystagogische ruimte

Doelstelling: Leren waarom en hoe in het gaan van een geestelijke weg altijd momenten van evaluatie aanwezig horen te zijn, en hoe je daar individueel en in groepen praktisch vorm aan kunt geven.

Inhoud: Menigeen houdt zich in het gaan van de geestelijke weg gemakkelijk voor de gek. We zullen kijken wat de risico's zijn, en hoe die eventueel te omzeilen zijn. Het gaan van de geestelijke weg is weliswaar grotendeels een innerlijk proces, maar het gaat (uiteindelijk) om een betrokkenheid op de uiterlijke wereld. Het gaat om ons handelen. Hoe evalueer je of je goed bezig bent? Het gerichte contact met anderen kan ons op koers houden of niet. Hoe bouwen we met enige regelmaat momenten in dat we tijd nemen voor adequate evaluatie? Wat maakt dat we openstaan voor vormen van feedback over wat goed gaat, wat we geleerd hebben, wat punten van twijfel zijn op onze weg, en welke zaken averechts (dreigen te) werken? Zulke vragen worden bekeken voor concrete individuele personen en voor groepen.

Werkvorm: practicum

Tijd: 13.00 – 16.00 uur.

Medewerkers

Organisatie

Prof. dr. Hein Blommestijn, karmeliet, studeerde spiritualiteit en psychologie in Parijs en Rome, waar hij promoveerde. Hij is wetenschappelijk medewerker van het Titus Brandsma Instituut te Nijmegen en hoogleraar in de mystieke theologie aan de Universiteit Gregoriana te Rome. Hij is redacteur van *Studies in Spirituality*. Naast coördinator van de School voor Spiritualiteit is Hein Blommestijn ook docent binnen het ochtendprogramma en practicumdocent.

Dr. Frits Mertens studeerde cultuur- en godsdienstpsychologie te Nijmegen en volgde de opleidingen wetenschapsjournalistiek en groepstherapie. Hij promoveerde in 1991 op een longitudinaal onderzoek op het terrein van de zorg voor ouderen. Gedurende enkele jaren was zijn hoofdtaak methodiekontwikkeling voor zorgverlening aan (psycho-geriatrische) ouderen. Vanaf 1995 is hij medewerker van het Titus Brandsma Instituut, met als aandachtsveld ouder worden en spiritualiteit. Naast coördinator van de School voor Spiritualiteit is Frits Mertens ook practicumdocent.

Drs. Wendy Litjens is als studietoelichtster verantwoordelijk voor de praktische zaken in de opleiding en het eerste aanspreekpunt, van aanmelding tot afsluiting van de studie.

Practicumbegeleiders

Drs. Ria van Dinther, claris, studeerde orthopedagogiek in Nijmegen en volgde de opleiding Geestelijke Begeleiding aan het Titus Brandsma Instituut.

Jacques Scholte, marist, volgde de sociale academie en de opleiding T.f.C. (Training for Coaches). Hij is beschikbaar als gespreksleider op kapittels en begeleidt veranderingsprocessen. Hij is adviseur van besturen van religieuze instituten.

Drs. Ellie Smeekens studeerde theologie aan de Universiteit voor Theologie en Pastoraat in Heerlen en specialiseerde zich in missionair pastoraat. Zij was werkzaam als bedrijfspastor in Arnhem. Momenteel werkt ze als pastoraal werkster in de rk Eusebiusparochie in Arnhem, met als aandachtspunt: presentie in een oude stadswijk. Daarnaast is zij verbonden aan de oecumenische stichting Kruispunt in dezelfde stad, als pastor voor dak- en thuislozen. Van 2005 – 2008 volgde zij de opleiding Geestelijke Begeleiding aan het Titus Brandsma Instituut.

Drs. Leon Teubner studeerde theologie en spiritualiteit. Hij is werkzaam als pastor in het basispastoraat en is als medewerker verbonden aan het Titus Brandsma Instituut voor cursussen over spiritualiteit en mystiek.

De docenten van het ochtendprogramma worden uiterlijk vier weken voor aanvang van het betreffende collegeblok bekend gemaakt op onze website:
www.titusbrandsmainstituut.nl/svs/2011-2013/SvS_index.html